

SENIORII SI VASALII

Din punct de vedere etimologic, termenii de “vasal” și “vasalitate” au intrat în limbajul istoric derivând din rădăcina celtică “gwas” sau “gwasaul”, cu înțelesul de slujitor, de unde prin latinizare s-a ajuns la “vassus” sau “vassalus”, prin care se desemnează un om liber intrat în serviciul unui “dominus” sau “senior”, în schimbul unui beneficiu. Acest beneficiu este numit și “feud”, termen ce provine din germana veche, “fehü” însemnând animal iar „fehü-od“ răsplată în animale, amintind de perioada migrației, în care răsplata unor fapte de arme se făcea cel mai adesea în vite.

Obligația majoră a vasalilor era serviciul militar. Datoria feudalilor de rang înalt era ca într-un număr prestabilit de zile din an să fie la dispoziția regelui cu o forță armată negociată. Din punctul de vedere al regelui aceasta rezolva problema apărării țării. De altfel, din cauza resurselor insuficienta regele nu era capabil să mențină o armată proprie permanentă.

Datorită moșiilor imense, aristocrații erau capabili să-și respecte angajamentul și să recruteze soldați suficienți, deoarece și aceștia puteau să dea pământ vasalilor lor care, la rândul lor puteau face același lucru, și așa mai departe.

La baza piramidei feudale au stat: luptătorul – acel cavaler a cărui moșie era suficientă doar pentru satisfacerea propriilor nevoi și întreținerea unui cal mare, care îl putea duce împreună cu armura sa. În perioada de serviciu anuală, el trebuia să-și însoțească superiorul în regimentul regelui sau în război, trebuia să lupte de partea feudalului în conflictele locale sau să

îndeplinească misiuni pașnice în cetate, devenită simbolul cel mai reprezentativ al puterii feudale.

Evul mediu este un termen general folosit pentru a se referi la istoria Europei între anii 1000 și 1500 e.n. Această perioadă este o epocă determinantă în dezvoltarea culturii și societății europene

Comerțul începe să se dezvolte. Pe uscat comerțul era mai greu deoarece nu erau drumuri, poduri și erau numeroase vămi. Cel mai avantajos era comerțul pe fluvii și mari. În special în Marea Nordului și Marea Mediterană, se dezvoltă cele mai puternice centre economice și comerciale: orașele olandeze și italiene. Aceste schimbări și dezvoltări importante au dus la înflorirea orașelor în Europa. Originea lor era diferită: vechi cetăți romane, au rezistat invaziilor; cum ar fi Bizanțul, Roma, Paris, Lyon, Milano, Florența, Londra, acestea aveau rolul unor centre administrativ religioase. Unele orașe au apărut la intersecția marilor drumuri comerciale, lângă porturi. Altele orașe s-au dezvoltat în jurul unor castele fortificate. Au apărut așezări urbane care din motive religioase s-au așezat în jurul mănăstirilor.

Toate orașele și așezările rurale se aflau sub dominația feudalilor care le percepeau taxe: în natură, muncă și bani. Libertatea lor era îngrădită de aceea ei se unesc sub jurământ într-o asociație numită „comună” prin care își acordau ajutorul reciproc. Comunele aveau rolul de a obține de la seniori o „cartă” prin care să fie fixate obligațiile orașelor și eliminate abuzurile nobililor. Ele au fost obișnuite fie pe cale pașnică fie prin lupte.

Relația feudală în Evul Mediu însemna o interdependență personală. Feudalul se angaja să-și apere vasalul, în schimb vasalul jura fidelitate feudalului. Acesta din urmă își câștiga astfel adepți, dar spre a-și asigura proprii-ai securitate, el devenea vasalul unui feudal și mai mare. În vârful ierarhiei de putere formate din feudali și vasali, se situa regele ca feudalul suprem, pentru care cei mai însemnați feudali depuneau jurământ de loialitate (fidelitate). O caracteristică a orânduirii feudale era această relație de supra- și subordonare. Se corela cu două concepte de importanță majoră din acea vreme: proprietatea asupra pământului și serviciul militar. Pentru suveranitate și alte angajamente luate, feudalul primea o danie de pământ. Aceasta era numită feudum, de unde provine și termenul de feudalism.

Toți acești factori au hotărât în mare parte structura societății europene înaintea erei feudale clasice. Epocile următoare au numit rezultatul acestui proces feudalism, dar nu a fost nimic sistematic în formarea lui. Individul în căutarea securității a cerut protecție de la un lider local, acceptând rolul de supus al acestuia.

Încă din secolul al X-lea se constata o importantă creștere a numărului feudalilor mici, datorită nu numai sorului natural al populației, foarte evident în această perioadă, ci și faptului că feudalii mici, cavalerii, nu constituiau o categorie socială complet închisă. Reforma militară inițiată de regele german Henric I Pășarul (919-936) ilustrează tocmai această stare de lucruri; ea a constat în acordarea titlului de cavaler oricărui om liber, nenobil, care venea să lupte calare. În felul acesta, înmulțirea micșilor feudali a dus la acel „surplus” de cavaleri, caracteristic societății feudale apusene. Cavalerii formau asadar categoria socială a războinicilor profesioniști, luptând prin excelență calare. Fiecare cavaler sau miles se putea înarma potrivit averii sale, de unde rezulta că războinicii profesioniști constituiau în primul rând o categorie socială economică. În preajma anului 1000, pentru a face parte din această categorie socială trebuia să dispui în primul rând de un cal cu harnasament complet, precum și de toată panoplia de arme ofensive și defensive necesare luptătorului calare. În acele timpuri, când economia era predominant agrară, veniturile cavalerilor proveneau de pe posesiunile lor funciare puse în valoare cu mână de lucru furnizată de țărâna aservită. Pe treapta superioară era o patru restrânsă formată din cei care posedau un castel, de unde își exercitau dreptul de a comanda și de a administra mulțimile de oameni simplii locuind în tinutul pendinte de castel.

Asa cum aratăm mai sus, numărul acestor mici cavaleri era în creștere. Lor li se adăuga cadetii familiilor prea numeroase; aceștia aveau o situație materială

precara din cauza legilor timpului, care prevedeau ca pe feudalul sa lase mostenitor principal pe fiul cel mare; ceilalti nu mosteneau nimic sau foarte putin. Pentru a nu ajunge in randurile taranilor ei erau siliti sa caute pamanturi noi in tinuturile slab populate sau participarea pe scara larga la expeditiile militare cum au fost cruciadele.

Am aratat mai sus ca esenta puterii feudalilor era dreptul lor de a comanda, de a administra tinutul depinzand de cutare castel care se numea dreptul de ban (ban, termen de origine germana; in latina medievala bannus semnifica totalitatea puterilor de care dispunea seniorul asupra oamenilor asezati pe domeniul sau).

Conform dreptului de ban, seniorul ordona, constrange si pedepseste pe taranii care locuiesc pe domeniul sau. Intervine in viata lor personala la casatorii si succesiuni; cand un serb se casatoreste cu o fata dinafara domeniului, fapt care poate implica parasirea satului de origina, el trebuia sa plateasca seniorului sau o taxa; de asemenea, in lipsa mostenitorilor, lotul sau tenura, pe care serbul o are pentru intretinerea sa si a familiei, revine seniorului. Taranul este apoi obligat sa acorde gazduire seniorului si suitei sale, adica adapost si hrana in timpul deplasarilor pe domeniu; spre mijlocul secolului al XI-lea, aceasta obligatie se va transforma intr-o taxa anuala regulata. Tot in secolul al XI-lea, in ultimul sfert seniorul incarca tarani cu noi obligatii: carausii pentru intarirea si aprovizionarea castelului; munci pe partea de pamant exploatata direct de senior; taxe pe marfurile taranesti vandute pe domeniu; predarea anumitor cantitati de produse la curte. La acestea se adauga o serie de monopoluri feudale, asa numitele banalitati: taranul nu poate folosi decat moara, teascul si cuptorul seniorului, platindu-i pentru acestea o taxa.

Desigur existau și excepții, Carol cel Mare stabilind printr-un capitulariu databil între anii 801 și 813 condițiile în care un vasal își putea părăsi seniorul, respectiv: dacă seniorul încearcă să-l aservească, deci să atenteze la libertatea sa, dacă seniorul atentează la viața vasalului sau la onoarea soției acestuia sau dacă având posibilitatea să-l ajute nu l-a ajutat. Dacă până în secolul al VIII-lea mulți vasali numiți și "vasii pauperiores" erau adăpostiți și hrăniți de senior ai domoșteriei militare din perioada migrației și confundându-se adesea cu servitorii de curte, începând cu secolul al VIII-lea se produce o radicală schimbare în statutul vasalului.